

<https://doi.org/10.30546/114578.2025.9.1013>

S.Ə.ŞİRVANININ ƏSƏRLƏRİNİN BƏDİİ DİL VƏ ÜSLUB XÜSUSİYYƏTLƏRİ HAQQINDA BƏZİ QEYDLƏR

Ədalət Abbasov

filologiya elmləri doktoru, dosent

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

<https://ORCID.org/0000-0002-9704-1874>

abbasov-edalat@mail.ru

Xülasə

Seyid Əzim Şirvani əsərlərini əruz vəznində yazan, klassik şeirin qanun-qaydalarına bələd olan və öz yaradıcılığında buna düzgün əməl edən mükəmməl bir sənətkardır. Şairin yaradıcılığı istər ideya-mövzu baxımından, istərsə də məzmun və bədii janr etibarı ilə klassik Azərbaycan şeirinin ən gözəl incilərindən sayılır.

Seyid Əzimin lirik janrlı aşiqanə mövzuda yazdığı şeirlərinin dili köhnə ərəb-fars mənşəli qəliz ibarələrindən ibarət olsa da, məzmun qismən asan anlaşılır. Bu semantik mühiti aydınlaşdıran sənətkarın bədii təsvir və ifadə vasitələrindən geniş istifadə etməsidir.

Seyid Əzimin bədii dili onun şeirlərinin hamısında vahid mövqedən işlənməmişdir. Müxtəlif dövrlərə və mövzulara görə bədii dil öz mövqeyi və vəzifəsini dəyişir. Qeyd etmək mümkündür ki, müasir mövzularda qələmə aldığı şeirlərinin dili nisbətən sadə və anlaşılıqdır. Bu isə dil mühitinin yeni müstəvidə inkişaf yoluna qədəm qoyması ilə bağlıdır. Çünki həmin dövrdə ictimai-siyasi şərait canlanır, milli-mədəni müəssisələr təşəkkül etməyə başlayırdı. Milli mətbuatımızın “Əkinçi” qəzetinin nəşri ilə əsasının qoyulması da bədii dilimizin inkişafına mühüm bir töhfə oldu.

Açar sözlər: bədii üslub komponenti, bədii dil, mikromonoloji, fonetik tərkib, polifunksional mövqe, ekspressivizm, semantik proses.

SOME NOTES ON THE LITERARY LANGUAGE AND STYLISTIC FEATURES OF S.A.SHIRVANI'S WORKS

Adalet Abbasov

Azerbaijan State Pedagogical University

Abstract

Seyid Azim Shirvani is a masterful poet who composed his works in the aruz (classical quantitative) meter, was well-versed in the rules and principles of classical poetry, and applied them correctly in his creative work. In terms of both themes and ideas, as well as content and literary genre, his poetry is considered among the finest examples of classical Azerbaijani verse.

Although the language of Seyid Azim's lyrical poems on romantic themes consists of complex expressions of Arabic-Persian origin, the meaning is relatively easy to grasp. This is due to the poet's effective use of artistic imagery and expressive tools, which help clarify the semantic environment of the text.

Seyid Azim's poetic language is not used in a uniform manner across all his works. Depending on the period and subject matter, his literary language takes on different roles and positions. It can be noted that the language of his poems on contemporary (for his time) themes is comparatively simple and accessible. This is linked to the fact that the linguistic environment was beginning to evolve in a new direction. During that period, social and political life was becoming more dynamic, and national cultural institutions were beginning to form. The establishment of our national press, starting with the publication of the *Əkinçi* newspaper, was also a significant contribution to the development of our literary language.

Key words: artistic style component, artistic style, micromonological, phonetic composition, multifunctional position, expressivism, semantic process.

НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕТКИ ОБ ОСОБЕННОСТЯХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ЯЗЫКА И СТИЛЯ С.А.ШИРВАНИ

Адалят Аббасов

Азербайджанский государственный педагогический университет

Резюме

Сейид Азим Ширвани – выдающийся поэт, писавший свои произведения в арузском стихотворном размере, прекрасно знавший законы и правила классической поэзии и точно соблюдавший их в своём творчестве. С точки зрения идейно-тематического содержания, жанрового и художественного наполнения его поэзия по праву считается одним из ярчайших образцов классической азербайджанской лирики.

Несмотря на то, что язык его лирических стихотворений на любовную тематику изобилует сложными выражениями арабско-

персидского происхождения, их содержание в целом остаётся доступным для понимания. Это объясняется широким использованием художественных средств образности и выразительности, что помогает раскрыть семантическое пространство произведений.

Художественный язык Сейида Азима не использовался им единообразно во всех его произведениях. В зависимости от эпохи и тематики художественный язык меняет свою функцию и позицию. Следует отметить, что язык его стихов на современные (по тем временам) темы отличается относительной простотой и доступностью. Это связано с тем, что в тот период языковая среда начала развиваться в новом направлении. В то время общественно-политическая жизнь оживлялась, начинали формироваться национально-культурные учреждения. Значительный вклад в развитие литературного языка также внесло издание первой азербайджанской газеты – «Экинчи».

Ключевые слова: компонент художественного стиля, художественный стиль, микромонологический, фонетическая композиция, полифункциональная позиция, экспрессивизм, семантический процесс.

Giriş/Introduction

Hər bir sənətkarın fərdi üslubu onun bədii dili vasitəsi ilə təzahür edir. Ümumiyyətlə, söz sənətkarının ədəbi və mədəni mövqeyinin müəyyənləşdirici amili onun yaratdığı fərdi üslubdur. Bədii üslubun komponenti sayılan fərdi üslub bədii dil əsasında formalaşır. Dilçilik qaynaqlarında “üslub” və “dil” vahidlərinə əksərən funksional baxımdan, eyni anlayış mövqeyindən yanaşılması da məhz bu səbəbdəndir. Fikrimizi sübut etmək üçün inqilabi satiranın banisi hesab edilən M.Ə.Sabirin avtobiografik səciyyə daşıyan monoloji nitqindən götürülmüş aşağıdakı parçaya diqqət etməyi məqbul sayırıq: “....*Halim fəna, güzəranım bir qəmli faciə mənziləsindədir. Mollalara, bəylərə, ayanlara yazdığım şəbədələrin üstü açılır. Hər hansı imza ilə yazıramsa da, üslubumdan, sözlərimdən tanıyırlar. Mənə olmazın tənə və sərəzənişlər vururlar*”.

Mikromonoloji hissədən göründüyü kimi, “tanınmış satira ustasının nitqində “üslubundan”, “sözlərindən” ifadələrini paralel işlətməsi də məhz eyni məqsədə xidmət etdiyinə göstəricisidir.

“Bir həqiqəti də qeyd etmək mümkündür ki, sənətkarın üslubunu onun yaradıcılığının komponenti olan mikromətni oxumaqla bəlli etmək olur. Seyid Əzim Şirvaninin üslubunu şairin janrından asılı olmayaraq, istənilən əsəri ilə

tanişlıqdan müəyyən etmək mümkündür”[Qasımzadə, 1960:39].

Seyid Əzim Şirvani əsərlərini əruz vəznində yazan, klassik şeirin qanun-qaydalarına dərinlən bələd olan və öz yaradıcılığında buna əməl edən bir şairdir. Şairin yaradıcılığı istər ideya-mövzu baxımından, istərsə də məzmun və bədii forma zənginliyi etibarilə klassik baxımdan şeirin ən gözəl incilərindən sayılır. Onun qəzəl, qəsidə, müxəmməs, müstəzad tərcibənd, tərkibbənd, rübai və s. janrlarda yazdığı lirik parçalarda klassik şeir dilimizin bütün əsas xüsusiyyətləri öz təzahürünü tapmışdır.

Qədim şeir dilimizin əsasında köhnə ərəb-fars kəlmələri, eyni etimoloji vahidlərdən təşkil edilən qəliz işarələr dursa da, məzmun şairin ümumi əsərlərində qismən asan anlaşılır. Bu semantik prosesi aydınlaşdıran sənətkarın bədii təsvir və ifadə vasitələrinin potensial gücündən geniş istifadə etməsidir. S.Ə.Şirvaninin xüsusilə mövhumi və aşiqanə mahiyyət daşıyan lirik şeirlərinin dili çox ağır və qəlizdir. Şairin bu ruhda qələmə aldığı şeirlərində məzmun kimi forma da dövr üçün aktuallığını itirmiş sayılır. Ana dilimizin bir sıra söz və ifadələri qeyd edilən lirik şeirlərdə əruz vəzninin qanunlarına tabe etdirilərək süniləşdirilmişdir. Məsələn:

*Başın üçün kəsmə məndən, ey büti-bidadgər,
Cövri zülmün kim fərəhbəxş dili nəşaddır.*

Beytdə mənaca ziddiyyətli, çətin tələffüz və anlaşılması qəliz olan ərəb-fars sözlərindən (“buti-bidadgər”, “fərəhbəxş”) istifadə edilmişdir.

Lakin Seyid Əzimin bədii dili onun şeirlərinin hamısında vahid mövqe və funksiyada işlənməmişdir. Müxtəlif dövrlərə və mövzulara görə bədii dil öz mövqeyi və vəzifəsini dəyişir. Qeyd etmək mümkündür ki, müasir mövzularda qələmə aldığı şeirlərinin dili qismən sadə və asan anlaşılıqdır. Bu isə dövrün dil mühitinin yeni müstəvidə inkişaf yoluna qədəm qoyması ilə daha çox əlaqədardır. Çünki həmin dövrdə milli mətbuatın (“Əkinçi” qəzetinin nəşri ilə) əsası qoyulur və beləliklə, ana dilinin inkişafında yeni dövr başlanır.

“Dilimizin lüğət tərkibi alınma sözlərlə yanaşı, milli sözlərimizlə də zənginləşməyə başlayır. Məlumdur ki, ədəbiyyatla bərabər, dilin formalaşaraq inkişaf etməsində mətbuatın da, milli mətbuatın da müstəsna rolu vardır. S.Ə.Şirvaninin müasir mövzularda yazdığı əsərlərinin dilinin sadə və aydın məzmunlu olması məhz bu amillə yaxından bağlıdır” [Qasımzadə, 2017:87].

Şairin “Əkinçi”də çap olunmaq üçün məktəb, maarif, mətbuat və s. mövzularda ərsəyə gətirdiyi əsərlərin – mənzum məktubların dili, xüsusilə, sadə və aydındır. Nümunə kimi şairin qəzetin nəşri ilə əlaqədar tərif məzmunlu

mənzuməsindən bir hissəni göstərmək məqsədəmüvafiq hesab edilə bilər:

*Dün sual etdi bir nəfər cahil
Ki, qəzetdən nədir bizə hasil?
Bu Həsən bəy nə istəyir bizdən?
Doldurub aləmi quru sözdən?
Danışır gah əkin, ziraətdən,
Gah maşın, gah özgə sənətdən
Şərh edir gah süd qayırmağı
Ki, qatıqdan belə çəkin yağı.*

Bütövlükdə götürsək, Seyid Əzimin yaradıcılığı dil mühitinin inkişafı üçün ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni mühitin canlanması ilə müşayiət edilir, XIX əsrə ümumən bütün istiqamətlər üzrə inkişaf dövrü adlandırmaq doğru fikir hesab edilə bilər. Bir tərəfdən milli dramaturgiyanın, milli teatrın və milli mətbuatın əsasının qoyulması, eyni zamanda dilçilik elminin təşəkkülü, xüsusilə Azərbaycan dili qrammatikasının ("Türk-tatar dilinin qrammatikası – 1839-cu il, Prof. Mirzə Kazım bəy") ilk elmi qaynağının yazılması bu dövrün inkişafın fundamental mərhələsi kimi dəyərləndirilməsini şərtləndirən mühüm amillərdəndir.

"Əsrin əvvəllərindən bünövrəsi qoyulan maarifçilik ədəbi cərəyanı əsas etibarilə mədəniyyət, elm və təhsil-tərbiyə şüarları altında irəliləyirdi. XIX əsrin birinci yarısında Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və ədəbi-mədəni həyatında başlayan ümumi inkişaf 50-60-cı illərdə yüksəlişlə müşahidə edilirdi. Bu isə dilin inkişafına təsirsiz ötüşə bilməzdi" [Adilov, IX c., 2020:313].

Təbii ki, bu ictimai-siyasi canlanma dövrün ədəbi-bədii dilindən yan keçə bilməzdi. Mövzusunun asılı olmayaraq ədəbiyyatın bütün janrlarında ərsəyə gələn əsərlərin dilində bir sadəlik məzmununda bir aydınlıq görünməyə başlayırdı. O cümlədən bədii dilin yeni bir üsulu – fərdi üslub daha potensial şəkildə təzahür edirdi. Bir məsələni də xüsusi qeyd etmək mümkündür ki, klassik dil ilə bərabər, ədəbiyyatımıza heca vəznə – xalq dili də yol açmışdır. Bu da folklor üslubunun meydana çıxmasına səbəb olmuşdur. Əslində bu folklor – xalq üslubunun əsası XVIII əsrdə Molla Pənah Vəqif tərəfindən qoyulmuşdur. Qasım bəy Zakir tərəfindən səriştəli tərzdə davam etdirilən bu xalq – danışq üslubu XIX əsr aşiq poeziyasının məşhur nümayəndələri tərəfindən inkişaf etdirilməklə yanaşı, klassik poeziyanın daşıyıcıları öz yaradıcılıqlarında xalq dilinin imkanlarından faydalanırdılar.

Seyid Əzimin zəngin bədii irsinin bir qolunu təşkil edən aşiqanə mövzuda

yazılmış lirik əsərlərində (qəzəl, müxəmməs, müsəddəs, müstəzad, tərcibənd və rübailər) əruz vəzninin tələblərinə uyğun çətin ərəb-fars kəlmələrindən istifadə etsə də, satirik əsərlərində, öyüd və təmsillərində, həmçinin yaradıcılığının son dövründə yazılmış mətbu fəaliyyəti ilə bağlı əsərlərində xalq-danışıq dilinin, yəni folklor üslubunun kompleks imkanlarından geniş istifadə etmişdir. Yaradıcılığının ayrı-ayrı qollarına dair əsərlərini həmin təsnifat kontekstində səciyyələndirməyi məqsədəuyğun hesab edirik:

1. Satirik təsnifat konteksti üzrə. Seyid Əzim öz yaradıcılıq istedadını satiralarında daha parlaq şəkildə təzahür etdirə bilmişdir. Bünövrəsi XVIII əsrdə qoyulmuş realizm şairin satiralarında olduqca aydın büruzə verir. Bu janrdə yazdığı əsərlərinin dili sadə və aydındır. Bu müsbət tendensiyanın ən ümdə səbəbi şairin canlı xalq danışıq dilinin imkanlarından geniş bəhrələnməsidir. Bu da təbii bədii dil prosesi hesab edilir. Satirik əsərlər dövrün ictimai həyatının bütün mənzərəsini daha açıq tərzdə inikas etdirir.

Xalqın kəsib təbəqəsinin həyatı, sosial problemləri xalqın işlətdiyi dil vasitəsilə canlandırılır. Şair fikrini daha canlı və təsirli ifadə etmək üçün şifahi xalq ədəbiyyatının tükənməz xəzinəsindən də faydalanır. Xalqın dərini, ictimai qüsurları xalqın öz dili ilə ifadə etmək “Seyid Əzim Şirvani yaradıcılığının fərdi üslubunun göstəricisidir. “*Şairin şeirlərində “palaza bürün, el ilə sürün”, “qurunun oduna yanar, həm yaş”, “at ölüb, itlərin neçə gün oldu bayramı”, “bir əldən səda çıxmaz” və s. kimi xalq ifadələrinə, zərb məsəllərə, atalar sözlərinə rast gəlmək mümkündür*” [Adilov, X c., 2020:78].

Belə həmlələr bir tərəfdən Seyid Əzimin cəmiyyətdəki nöqsanları poetik, üstüörtülü ifadə etməsinə, həm də Azərbaycan dilinin zənginliklərinə dərinlən bələd olmasına bir işarə kimi dəyərləndirilə bilər. “*Fərdi, xüsusi üslub bədii ədəbiyyatın ən ali məqsədidir və hər bir sənətkarın fərdi üslubunu müəyyənləşdirib üzə çıxarmaq elmin başlıca məqsədidir*” [Adilov, X c., 2020:203].

Seyid Əzimin dilə münasibəti polifunksional mövqe daşıyır. Şair dilin bütün imkanlarından məharətlə bəhrələnməmişdir. Seyid Əzimin mütərəqqi məzmun daşıyan şeirlərində alınma leksikadan da yeri gəldikcə istifadə edilmişdir.

“*Məsələn, uşqola (şkola), “incinar” (injiner), “advokad” (vəkil), “deputat” (millət vəkili), “paraxod” “maşın”, “teleqraf” və s. kimi yerli danışıq dilində işlənən rus sözləri də işlənmişdir*” [Adilov, X c., 2020:78].

Təbii ki, bu cür leksik vahidlərin işlənməsi təsadüfi deyil, ekspressiv (obrazlı) vəzifə daşıyır. Canlı danışıq dil ilə yanaşı, şairin satirik və maarifçi

şeyrlərində qəliz ərəb-fars tərkibləri, köhnəlmiş istiarə və epitetlərdən də istifadə edilmişdir.

Dilimizin zənginliklərindən bacarıqla istifadə edən Seyid Əzim əvəzsiz bədii təsvir və bədii ifadə vasitələri yaratmaqla şeirin məzmununun daha asan anlaşılqılı olmasını təmin etmişdir. Bu cür yanaşmalar həm şairin bədii-estetik gücünün təzahürü. eyni zamanda şeirin aydın və sadə dillə çatdırılmasına göstərdiyi səylərin nəticəsi kimi dəyərləndirilə bilər.

Müəllif satirik cərəyan üzərindən ərsəyə gətirdiyi şeirlərin leksik əsasını mili sözlərimiz təşkil edir.

O, maarifçi şeirlərinin, təmsil və mənzum hekayələrinin əksəriyyətini satirik müstəvidə qələmə almışdır. Azərbaycan satirası onun iti qələmi sayəsində özünün yüksək dinamik səviyyəsinə qədəm qoydu. Satiralarındakı məzmun aydınlığı, aktuallığı ilə yanaşı, dil sadəliyi və ekspressivlik şairin parlaq istedadının nümayişidir. Aşağıdakı satirik parçaya diqqət edək:

*Çün eşitdi quzu adın molla,
Dedi: - əhsən bu qövlü namxuda!
Gah da bax sözünə şeytanın,
Takı rahat ola dilü- canın.*

Molla çobanın dəyənəyindən xilas olmaq üçün özünə şeytanın sözünə qulaq asmağı məsləhət görür. Şeir kinayəli üslubda yazılmışdır. Göründüyü kimi, molla fırıldaqçı və ikiüzlü bir adamdır. Onun üçün öz şəxsi mənafeyi hər şeydən üstündür. Şeirdə tipikləşdirilmiş obraz olan molla tipik xarakteri şairin satira dilli (üslubu) vasitəsilə oxucunun diqqətinə çatdırılır.

Satiranın dili nisbətən sadə və aydındır. Şeirlə çətin anlaşılan ərəb-fars sözləri olsa da, məzmun asanlıqla anlaşılır. Şeirin vəznə, qafiyələri ahəngdar və axıcıdır. Fikrimizcə, şeirin məzmunca aydın və üslubca sadə olması satirik (realist) dilin təzahürüdür.

2. Lirik təsnifat konteksti üzrə. Seyid Əzimin incə ruhlu lirik şeiri şairin bədii irsinin qiymətli xəzinəsi hesab edilir. Bu xəzinəyə daxil olan əsərlər içərisində daha məhsuldar janr kimi qəzəlləri diqqəti cəlb edir. Bu qəzəllərin müəyyən bir qismi onun böyük klassiklərin, xüsusilə, Füzuli və Hafizin qəzəllərinə yazdığı nəzirələrdən, çox hissəsi isə müəllifin orijinal şeirlərindən ibarətdir. Qəzəllərin böyük bir qismi saf, səmimi məhəbbət hisslərinə həsr edilmişdir.

Müəllifin qəzəllərində klassik üslub hakimdir. Bu səbəbdən dili çətin və məzmunca anlaşılması mürəkkəb olan qəzəllər müasir dilimizin lüğət tərkibində

yeri olmayan ərəb-fars mənşəli leksik vahidlərdən ibarətdir [Qurbanov, 2011:28].

Bu qəzəllərdə şairin dil məharəti özünü zəngin bədii təsvir və ifadə vasitələrinin yaradılması şəklində təzahür edir. Seyid Əzimin məhəbbətin tərənnümünə həsr edilən qəzəlləri onun ən lirik şeirləridir.

*Öldürür, gahi dirildir aşiqi qəmzən oxu,
Tüfə cahirdir ki, həm canbəxş, həm cəlladdır.
Başın üçün kəsmə məndən, ey büte-bidakəş.
Çörü zülmün kim fərəhbəxşi-dili naşaddır.*

Şair belə qəzəllərində lüğət tərkibinin zənginliklərindən bəhrələnir, sözün leksik məna qrupundan bədii ifadə vasitələrinin əmələ gəlməsində geniş istifadə edir. Yuxarıda misal gətirdiyimiz parçada “öldürür-dirildir”, “həm can bəxş edir, həm cəlladıdır” kimi mənaca bir-birinə zidd olan sözlər əsasında təzadlar lövhəsi yaradılmışdır.

Seyid Əzim qəzəllərində müvafiq məqamlarda mübaliğələrdən də geniş istifadə etmişdir. Şairin mübaliğələri olduqca güclü və inandırıcı təsiri ilə yadda qalır:

*Naxuni-qəmlə bizi Fərhadə nisbət etməyin
Kim, yıxar bir gündə yüz min Bisütunu tışəmiz.*

Müəllif lirik qəhrəmanının daxili aləmini, onun sonsuz sevgisini, səmimi hisslərini parlaq tərənnüm etmək üçün fəal şəkildə işlədir.

Seyid Əzimin aşiqanə qəzəllərində bəzən bədii dilin obrazlı təzahürlərindən hesab edilən ünaslarında işləndiyinə təsadüf edilir. Məsələn:

*Getdi ol yasəmən-i-zülf, salıb yasə məni,
Yaşıma bais olub, ah, o səmənbər getdi.*

Burada fonetik tərkibcə eyni olan “yasəmən-i-zülf” və “yasə məni” sözləri əsasında maraqlı bir cinas yaradılmışdır. Bu leksik-məcaz hadisəsi şairin xalq yaradıcılığından istifadəsinin təzahürüdür. Belə faktlar Seyid Əzim üslubunun canlı danışığa yaxınlaşmasının göstəricisidir.

Seyid Əzim Şirvanı dünyagörüşü baxımından mütərəqqi bir şəxsiyyət kimi yüksək mövqə qazanmışdır. Bu keyfiyyət yalnız şairin yaradıcılığında deyil, marifətlik fəaliyyəti və bununla əlaqədar yazdığı şeirlərində də parlaq şəkildə özünü göstərməkdədir.

Maarifçi şeirləri Seyid Əzim yaradıcılığının son dövrünün məhsuludur. Bu tipli şeirlərdə həm təhsil, məktəb, maarif və mədəniyyət təbliğatı gedir, həm

də burada şairin xalq dili xəzinəsindən məharətlə istifadəsinin təzahürü üstünlük təşkil edir. Qafqaz müsəlmanlarına xitab şeiri buna parlaq nümunə ola bilər.

Müasir elmlərin qızgın təbliğatçısı olan şair Yer, Günəş, Ay, Ulduzlar – ümumiyyətlə, kainat haqqında olan, köhnə sxolastik görüşlərin əleyhinədir. Şeirdə hər hansı fikrin təbliği və ifadəsindən asılı olmayaraq dil olduqca asan və anlaşılandır.

*...Hamının sözləri tamam yalan,
Əlli min suxtə, əlli min sail,
Əli min hoqqabazı-nağabil;
Hamının fikri xəlqi soymaqdır,
Quru yerdə bu xəlqi qoymaqdır.*

Bu parçadan da gördüyümüz kimi, köhnəlmiş ərəb-fars leksik vahidləri istisna olmaqla məzmun ümumən anlaşılıqlı və aydındır. Bu isə əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi şairin yaşayıb-yaratdığı dövrdə mövcud ictimai-siyasi şəraitin yeni dil mühitinin-ana dili şəraitin yaranmasına təsirinin nəticəsi idi.

“Əkinçi” qəzetinin yaranması ilə əlaqədar yazdığı və bu qəzetdə çap etdirdiyi şeirlərin dili də asan və başa düşüləndir. Bir məsələni də qeyd etmək mümkündür ki “əkinçi” ilə bağlı mətbu fəaliyyəti Seyid Əzimin yaradıcılığında bədii üslubla bərabər, yeni publisistik (və ya bədii-publisistik) üslubun meydana çıxmasına səbəb oldu:

*Bəs “Əkinçi” cəlalımızdır bizim,
Nasehi-xoşməqalımızdı bizim.
Səy edin, ey güruhi-niksifat,
Etməsin ta bizim “Əkinçi” vəfat.*

Son dövr şeirlərinin hamısında olduğu kimi, bu şeirdə də dil sadəliyi, məzmun aydınlığı prioritet təşkil edir.

Nəticə/Conclusion

Bədii dil bəzi qaynaqlarda “ədəbi dilin bir qolu” hesab edilmişdir. Bu da təsadüfi xarakter daşımır. Belə ki uzun zaman – XIX əsrə qədər Azərbaycan dilindəki yazılı abidələr əsasən, bədii ədəbiyyat materialları olduğundan ədəbi dilimizi bədii dil təmsil etmişdir. Buna görə də ədəbi dilə aid qanun-qaydaların bədii dilə də şamil edilməsi mütləqdir. Lakin ədəbi dildə işlənməsi yasaq edilən bəzi məsələlər – vulqarizmlər, varvarizmlər, eləcə də dialektizm, arxaizm və neologizmlərdən bədii dildə xüsusi məqsədlərlə obrazlıq yaratmaq üçün geniş tərzdə istifadə edilir.

Seyid Əzim xalq şairidir. Onun dili xəlqi səciyyəyə malikdir. Şairin leksik

vahidlərdən istifadə üsulları bu mülahizənin doğruluğunu təsdiq edir. Xaraktercə tərəqqipərvər olan Seyid Əzim müasirliyi özünə ideal seçən şairdir. Bu müsbət cəhət onun yaradıcılığının bütün istiqamətlərində intişar edir. Bu yenilikçi meyillər, vətənpərvərlik ruhu keçmişdə olduğu kimi bu gün və gələcəkdə də daimi bir örnək rolunu oynayacaqdır.

ƏDƏBİYYAT/REFERENCES

1. Adilov, M. (2015). Sənətkar və söz. V cild. – Bakı: “Elm və təhsil”. – 459 s.
2. Adilov, M. (2020). Məqalələr (1982-1994-cü illər) X cild. – Bakı: “Elm və təhsil”. – 454 s.
3. Adilov, M. (2020). Məqalələr (1970-1980-ci illər) IX cild. – Bakı: “Elm və təhsil”. – 443 s.
4. Qasımzadə, F. (2017). XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. – Bakı: “Elm və təhsil”. – 340 s.
5. Qasımzadə, F. (1960). XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə dair tədqiqlər. – Bakı: “Maarif”. – 249 s.
6. Qurbanov, A. (2011). Ümumi dilçilik. II cild. – Bakı: “Elm”. – 532 s.

Məqalə tarixçəsi

<i>Daxil olub</i>	<i>29.08.2025</i>
<i>Qəbul edilib</i>	<i>11.09.2025</i>
<i>Nəşrə tövsiyə edib</i>	<i>Mahirə Hüseynova</i>
	<i>filologiya elmləri doktoru, professor</i>